

TARTU ÜLIKOOL

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Ajaloo ja arheoloogia instituut

Uusima aja osakond

Kaari Koch

Eesti NSV naistemood 1958.–1978. aasta ajakirja Siluett näitel

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Olaf Mertelsmann

Tartu 2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1 AJAKIRI SILUETT	7
1.1 Tallinna Moemaja	7
1.2 Silueti rubriigid	9
1.2.1 Silueti Kirjakast	9
1.2.2 Saledaks saada, saledaks jääda!	10
1.2.3 Kogu Maailmast.....	11
1.3 Lisaväljaanded.....	12
1.3.1 Töö- ja teenistusrõivad.....	12
1.3.2 Väklõige.....	13
2 NAISTEMOOD 1960. AASTATEL	15
2.1 1950. aastate lõpp – 1960. aastate esimene pool.....	16
2.2 1960. aastate teine pool	17
2.3 Võrdlev analüüs.....	18
3 NAISTEMOOD 1970. AASTATEL	20
3.1 1970. aastate esimene pool.....	20
3.2 1970. aastate teine pool	22
3.3 Võrdlev analüüs.....	23
KOKKUVÕTE	25
KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS.....	28
SUMMARY	31
Lisad.....	34

SISSEJUHATUS

Mood pakub võimalusi kordumatu, isikupärase ja meeldejäáva välimuse loomiseks. Moevoolude vaheldumise ning iluideaalide muutumise põhjuseks on olnud ja on ka edaspidi ühiskondlikud metamorfoosid. Moejoont on ajaloo kõige enam mõjutanud sõjad, revolutsioonid ja nendega kaasnenud majanduslik olukord. Moe arengu käsitlemine eri ajastute kaupa on oluline kultuurivaatluse osa ning sotsiaalajaloo uurimise tööriist. Nii nagu teistes kultuurivaldkondades kajastuvad moes ajastu kunst, disain, majandus ja poliitika¹. Nõukogude Eesti ühiskonnas toimunud muutuste uurimine kohaliku moe analüüsi kaudu annab materjali kaardistamiseks ajastu sise- ja välispoliitika kaudseid ja otseseid mõjusid ENSV naiste käitumis- ja rõivastumistavadele.

Nõukogude Liidu ajalugu võib tänapäeval pidada interdistsiplinaarseks uurimisvaldkonnaks, millest huvitavad paljude ainevaldkondade uurijad. Nõukogude-aegne naine on Eesti ajalookirjutuses jäänud aga pigem tagaplaanile ning eraldiseisvat eestikeelset monograafiat sellel teemal ilmunud ei ole. Nõukogude naise kuvandist perioodikas on kirjutatud üliõpilastöid. Anu Mõistlik võttis oma 2003. aastal kirjutatud bakalaureusetöös fookusesse naised ja nende rolli Eesti ajakirjanduses 1950. aastatel ja 1970. aastate teisel poolel². Helena Palli 2011. aastal kirjutatud magistrinäõ põhirõhk on asetatud naise kuvandile ajakirjas „Nõukogude Naine“³. Nõukogude naise kuvandit „Kõlvaja“ naisteajakirjades uuris oma 2017. aastal kaitstud bakalaureusetöös Maria Moor⁴.

Igapäeva elu Eesti NSV-s üldiselt, on vastukaaluks uuritud rohkem. Eesti keeles on ilmunud Rutt Hinrikuse koostatud sari „Eesti rahva elulood I–III“. Selle perioodi argielu aitavad avada Eesti naiste mälestused kogumikus „Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s“⁵, mis, nagu pealkiri

---

¹ Barnard, Malcolm. Fashion as Communication. New York: Routledge, 2002, lk 23.

² Mõistlik, Anu. Nõukogude naiseideaal ajakirjanduses 1950. aastatel ja 1970. aastate teisel poolel. Bakalaureusetöõ, juhendajad: Epp Lauk, Kalliki Harro; Tartu Ülikool, 2003.

³ Pall, Helena. Nõukogude naise kuvand ajakirjas Nõukogude Naine aastatel 1945–1991. Magistrinäõ, juhendajad: Karin Hiiemaa, Anu Raudsepp; Tartu Ülikool, 2011

⁴ Moor, Maria. Nõukogude naise kuvand kirjastuse Kõlvaja naisteajakirjades (1927–1936). Bakalaureusetöõ, juhendajad: Karin Veski, Olaf Mertelsmann; Tartu Ülikool, 2017.

⁵ Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s. Tallinn: Tänapäev, 2003.

ütleb, koosneb ajastu emotsiooni kandvatest elulugudest. Inglise keeles on Ene Kõresaare sulest ilmunud uurimus „Memory and History in Estonian Post-Soviet Life Stories: Private and Public, Individual and Collective from the Perspective of Biographical Syncretism“⁶, kus leidub sarnaselt eelneva kogumikuga palju erilisi mälupilte ja kogemusi nõukogude ajast. Mälestuskildudele tuginedes on ENSV elu-olu uurinud lisaks Enno Tammeri⁷ ning Aili Aarelaid⁸.

Eesti NSV kultuuripoliitikat sula-ajal on uurinud Olaf Kuuli.⁹ Nõukogude Eesti materiaalse kultuuri temaatikat on käsitlenud Lauri Vahtre kronoloogiliselt üles ehitatud teoses „Elu-olu viimasel vene ajal: riietus ja mööbel, toit ja tarberiistad, sõiduvahendid, eluase ja muu“¹⁰. Teatavat sissevaadet naiste toimetulekusse ning igapäevaellu ENSV-s pakuvab mitu artiklit Tõnu Tannbergi koostatud kogumikus „Nõukogude Eesti külma sõja ajal“¹¹. Kõik mainitud käsitlused on siinkirjutaja hinnangul vajalikud ajaloolis-kultuurilise konteksti loomiseks ning ajastu eripärade mõistmiseks.

Nõukogude naise kujutamist kunstis on uurinud Katrin Kivimaa¹², kes oli üks näituse „Nõukogude naine eesti kunstis“ kuraatoritest. 08. aprillist 26. septembrini 2010. aastal KUMUs toimunud kunstinäituse ning sellega koos ilmunud samanimelise lühikäsitluse eesmärk oli tutvustada nõukogude naise mitmekesiseid kujutamiskiive teostel. Lisaks on Katrin Kivimaa oma doktoritöö põhjal ilmunud teoses „Rahvuslik ja modernne naisekuju eesti kunstis 1850–2000“¹³ uurinud feministliku kunstiajaloo ja naiste eneseteadvuse varieeruvaid tõlgendusmudeleid eesti kunstis.

Ajakirja Siluett moejoont ja naiste rõivatrende ei ole moeajaloo seisukohalt seni käsitletud ega viidud läbi moeanalüüsi. Idabloki maade moodi ning selle arenguid raudse eesriide taga on uurinud Djurdja Bartlett¹⁴. Lähemalt on Nõukogude Eesti moesuundasid uurinud Eha Komissarov ja Berit Teeäär, kes kureerisid KUMUs 14. septembrist 2012. aastal 20. jaanuarini 2013. aastal toimunud näitust „Mood ja külm sõda“ ning koostasid näituse avamisega koos väljaantud samanimelise

---

⁶ Kõresaar, Ene. *Memory and History in Estonian Post-Soviet Life Stories: Private and Public, Individual and Collective from the Perspective of Biographical Syncretism*. Tartu: Tartu University Press, 2004.

⁷ Tammer, Enno. *Nõukogude aeg ja Eesti inimene*. Tallinn: Tammeraamat, 2012.

⁸ Aarelaid, Aili. *Ikka kultuurile mõeldes*. Tallinn: Virgela, 1998.

⁹ Kuuli, Olaf. *Sula ja hallad Eesti NSV-s. Kultuuripoliitikast 1953–1969*. Tallinn: Ühiselu, 2002.

¹⁰ Vahtre, Lauri. *Elu-olu viimasel vene ajal: riietus ja mööbel, toit ja tarberiistad, sõiduvahendid, eluase ja muu*. Tallinn: Kirjastuskeskus, 2002.

¹¹ Tannberg, Tõnu (koos.). *Nõukogude Eesti külma sõja ajal*. Tartu: Eesti Ajalooarhiiv, 2015.

¹² Kivimaa, Katrin; Talvoja, Kädi. *Nõukogude naine eesti kunstis*. Tallinn: Eesti Kunstimuuseum: Kumu Kunstimuuseum, 2010.

¹³ Kivimaa, Katrin. *Rahvuslik ja modernne naiselikkus eesti kunstis 1850–2000*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009.

¹⁴ Bartlett, Djurdja. *FashionEast: the Spectre that Haunted Socialism*. Cambridge: MIT Press, 2010.

kogumiku. Näituse projekti raames ilmunud raamatu „Mood ja külm sõda“ fookuses on eelkõige moevaatlus poliitikateemadel 1950.–1970. aastatel, samas heidab teos pilgu ka Nõukogude Eesti naiste eluolusse.¹⁵ Tegemist on Tallinna Moemaja ja ajakirja Siluett 1950.–1970. aastate tegevust kokkuvõtva teosega, mida peab siinkirjutaja töö seisukohalt oluliseks.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida ajakirjas Siluett ilmunud naiste moetrendide muutumist seoses sise- ning välispoliitiliste mõjutustega ning moe toimimise ja funktsioneerimise protsesse 1958.–1978. aastate Nõukogude Eestis. Vältimaks liigset laialivalgumist on uurimistöö fookuses moeajakirja Siluett 20 esimest tegutsemisaastat. Töös käsitletava ajavahemiku algdaatumiks on 1958. aasta, kui ilmub ajakirja Siluett esimene number. Aastal 1978 muutub ajakirja kontseptsioon muutub ning senise kindla moejoone tutvustamine asendub stiilinõuannetega.

Töö uurimisküsimused on sõnastatud järgnevalt:

1. Milline oli moeajakirja Siluett roll Nõukogude Eesti ühiskonnas?
2. Kuidas avaldusid Ida ja Lääne poliitiline ja kultuuriline lähenemise naiste rõivamoes?
3. Kuidas mõjutas ühiskonnas valitsenud kaubanduslik-majanduslik defitsiit naiste rõivamoe arengut ning ajakirja Siluett toimimist?

Esitatud küsimustele vastuste leidmisel tugineb autor allikakriitilisusele ning analüüsimeetodile. Peamine allikmaterjaliks on ajakirja Siluett 1958.–1978. aastate kõik numbrid. Ilmumissagedus aastatel 1958–1965 oli kaks korda aastas ning alates 1966. aastast korra kvartalis. Kokku ilmus uuritava perioodil viis lisaväljaannet Töö- ja Teenistusrõivad ning 68 perioodilist ajakirjanumbrit, mille põhjal autor oma uurimistöö koostas. ENSV ainsat perioodilist moeajakirja uurimuse aluseks võttes on siinkirjutaja veendunud, et žurnaal annab piisavalt materjali, mis võimaldab jälgida ühiskondlikke ja poliitilisi mõjutusi uuritava perioodi moevooludele. Silueti moejoone ning reaalse rõivamoe ühis- ja erijoonte esiletoomiseks kasutab autor uurimistöös Eesti naiste mälestusi Rutt Hinrikuse koostatud teosest „Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s“¹⁶.

Töö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis keskendub autor ajakirja Siluett ajaloole ning ülesehitusele. Vaatluse all on Tallinna Moemaja, lisaväljaanne Töö- ja Teenistusrõivad ning Silueti rubriigid. Lisaks selgub, mil moel ja määral moeajakiri Siluett Nõukogude Eesti naisi ja

---

¹⁵ Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda. Tallinn: Eesti Kunstimuuseum, 2012.

¹⁶ Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s. Tallinn: Tänapäev, 2003.

läbi selle kogu ühiskonda. Teises ning kolmandas peatükis annab siinkirjutaja ülevaate naiste rõivamoest ning Silueti moejoonest perioodil 1958–1978. Teine ja kolmas peatükk on periodiseeritud alapeatükkideks: „Naistemood 1960. aastate esimeses pooles“, „Naistemood 1960. aastate teises pooles“, „Naistemood 1970. aastate esimeses pooles“ ning „Naistemood 1970. aastate teises pooles“. Töö annab rõivamoe detailse kirjeldamise ning analüüsi kaudu ülevaate Silueti moejoone muutustest.

1 AJAKIRI SILUETT

Siluett on 1958¹⁷–1992. aastal ilmunud Tallinna Moemaja ajakiri, mida andsid välja: Tallinna Moemaja (1958–1967), Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu Kergetööstuse Valitsus; Tallinna Moemaja (1967–1971), Kergetööstuse Ministeerium; Tallinna Moemaja (1971–1988) ning Tallinna Moemaja (1988–1992). Siluett ilmus nii eesti- kui ka vene keeles, eestikeelse ajakirja keskmine trükiarv oli 52 000 ja venekeelse arv 300 000.¹⁸

Eesti esimene perioodiline moeajakiri Siluett hakkas ilmuma ajal, mil nõukogude ideoloogiline järelevalve ning tsensuur nõrgenesid. Raudsesse eesriidesse tekkisid esimesed õhugaugud ning Nõukogude Eestis hakati välja andma kohaliku kultuuri ja rahvusteadvuse jaoks vajalikke ajakirju, nagu Loomingu Raamatukogu (1957), Keel ja Kirjandus (1958), Eesti Loodus ning Siluett (mõlemad 1958).¹⁹

1.1 Tallinna Moemaja

16. mail 1957. aastal avatud Tallinna Moemaja kuulus Nõukogude Liidu Kergetööstuse Ministeeriumi üleliidulisse süsteemi ning allus otse Moskva Moemajale.²⁰ Liiduvabariikide pealinnades avatud moemajade võrgustik pidi tagama rõivatootmise sõltumise riigist.²¹

---

¹⁷ Vt. Lisa 1.

¹⁸ EE: Eesti entsüklopeedia. 8. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1995, lk 175.

¹⁹ Vahtre, Sulev; Pajur, Ago; Tannberg, Tõnu (jt). Eesti ajalugu. VI, Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Tartu: Ilmamaa 2005, lk 350–351.

²⁰ Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda, lk 109.

²¹ Bartlett, Djurdja. Let Them Wear Beige: The Petit-Bourgeois World of Official Socialist Dress. Fashion Theory, Volume 8, Issue 2, 2004, lk 128.

Moemajade kollektsioonide kaudu loodeti kõrvale tõrjuda välismaalt toodud läänelikud rõivad.²²

Võrgustikku kuuluvate moemajade ülesanded olid järgmised:

- 1) tööstuslike mudelite kavandamine ja väljatöötamine;
- 2) uute mudelite väljatöötamine moeateljeede ja õmblustöökodade tarvis;
- 3) moe üldine propageerimine.²³

Rõivatööstus allutati otse riigiparaadile ning mood muutus Nõukogude Liidu massikultuuri osaks.

Rahvuslikus mastaabis oli Tallinna Moemaja ülesanne Nõukogude Liidu üldkehtiva rõivastumisjuhise alusel loodud moekollektsioonide tutvustamine moeetendustel ning moeajakirja Siluett lehekülgedel ja lõikelehtedel. Moemaja korraldas regulaarselt moedemonstratsioone, kus tutvustati enda uut loomingut ning värskeid moetrende.²⁴ Tallinna Moemaja muutus tänu Silueti populaarsusele idabloki moedisaini ja riietumiskultuuri keskuseks. Tallinnas valmis lisaks kohustuslikule toodangule ka läänelike mõjutustega rõivaid ning valitses teataval määral disainerite tegutsemisvabadus. Moodi juhiti ametlikult Moskva Moemaja kaudu, kuid tegelikkuses ei sekkunud Moskva keskorganisatsioon Tallinna Moemaja tegevusse.²⁵

Lugejate huvist Tallinna Moemaja ning Silueti moejoone vastu andsid märku venekeelse žurnali hiigeltiraažid. Suurtest trükiarvudest lähtudes võib järeldada, et Siluett hakkas kiiresti mängima olulist rolli moodsa naise elus.

Silueti eelis võrreldes komisjonipoes müüdavate moežurnaalidega oli kaasa antud lõikeleht, mis sobis praktilisele ja osavale eesti naisele, kes ise õmblemist normaalsuseks pidas. Silueti tegijad pidasid algusest peale vaikumisi silmas, et Eesti inimeste rõivad valmivad individuaalõmblustööna.²⁶ Valmistoodangut müüdi vähe ning riiklike moeateljeede ja õmblustöökodade teenused olid kallid. Suurem osa õmmeldi ise või lasti õmmelda tuttaval õmblejal.²⁷ Kulla

---

²² Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda, lk 110.

²³ Samas, lk 119.

²⁴ Sealsamas.

²⁵ Samas, lk 128.

²⁶ Samas, lk 148.

²⁷ Samas, lk 198.

Oolberg meenutab Rutt Hinrikuse koostatud teoses mantlite, kasukate, mütside ja vatitekkide õblemist naabrinaiselt laenatud õmblusmasinaga. Lisaks räägib Oolberg avameelselt õblemisega lisaraha teenimise võimalustest ning vahelejäämisega seotud trahvidest.²⁸

1.2 Silueti rubriigid

Ajakirjas Siluett leidis põnevaid ja huvipakkuvaid rubriike, nagu: „Moeleksikon“, „Kostüümi ajalugu“, „Kirjakast“, „Saledaks saada, saledaks jääda!“ ja „Kogu maailmast“. Lisaks uute rõivamoodide tutvustamisele ilmus ajakirjas erinevaid naistele suunatud moeteemalisi artikleid. Alates 1960. aastate teisest poolest muutus Silueti ülesehitus silmanähtavalt. Järjest rohkem pandi rõhku tekstiosa arendamisele. Hakkasid ilmuma artiklid, mis tutvustasid iluprotseduure, tervislikku toitumist, kosmeetikatooteid ning palju muud huvitavat ning eluks vajalikku nagu: „Vanaema veimevakast“, „Pärast tööd“, „Säärikud“, „Suuskadele“, „Õhtud kamina ees“ jpm.²⁹ Lisaks Siluutile oli naistele mõeldud vaid ideoloogilise suunitlusega ajakiri Nõukogude Naine. Võib väita, et 1960. aastatel teises ajakirja senine roll ning Siluett tõusis ENSV juhtivaks naisteajakirjaks tänu headele nõuannetele ning sisukatele artiklitele.

1.2.1 Silueti Kirjakast

Rubriigis „Kirjakast“ pakkus Silueti toimetus lahendusi lugejate probleemidele, vastas kirjadele ning andis nõu. Võib eeldada, et tähelepanelikud „Kirjakasti“ jälgijad mõistsid, et toimetus kirjutas vastused enda fabritseeritud küsimustele. Nõuanderubriik oli rahva seas hinnatud ja armastatud vaatamata sellele, et Silueti kollektiiv koostas ise nii lugejakirjad ja -küsimused kui ka vastused. „Kirjakasti“ praktilised nõuanded aitasid nõukogude režiimi tingimustes naiseks jäämisele kaasa. Korduvalt räägiti „Kirjakastis“ kosmeetikast ning õigetest jumestamisvõtetest. Näiteks 1961/1962. aasta sügis-talvise numbris toodi välja kavalaid võtteid, mida kasutada, et huulepulk püsiks

---

²⁸ Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s, lk 305.

²⁹ Siluett 1968 (nr 4).

kauem ega vajaks pidevat värskendust³⁰, ning 1963. aasta talvises numbris õpetati nägu puunderdama ilma kortse esile tõstmata.³¹ Aastate jooksul olid „Kirjakasti“ teemad tihti suunatud täidlase kehaehitusega naistele, tutvustades suurema numbri kandjatele põhitõdesid, millest rõivaste ning lõigete valikul lähtuda.³² Nõuanderubriigis lähtus toimetus ühiskonnas valitsevast kitsikusest, pakkudes leidlikke lahendusi kättesaadavatest toodetest. 1977. aasta talvenumbris õpetati veekahjustusega velvetmantlit hooldama³³ ning 1971. aasta kevadises Siluetis ilmus õpetus, kuidas puhastada karusnahka bensiinist ja kartulijahust valmistatud pudrugaga³⁴.

Kõige sagedamini ilmus „Kirjakastis“ kavalaid nippe. Naistele tutvustati lihtsaid võtteid, mida kasutada riiete õmblemisel või rakendada kodus majapidamises. Nutikate soovitude läbivaks nimetajaks võib pidada lihtsuse ja kättesaadavuse põhimõtet.

1.2.2 Saledaks saada, saledaks jääda!

Silueti toimetusel oli hea tava pakkuda lugejatele võimlemisharjutusi, sest sporti peeti noorusliku välimuse ning füüsilise ja vaimse tervise säilitamisel oluliseks.³⁵ Mitmesuguseid harjutusi tutvustati nii seistes töötavale naisele kui ka istuva eluviisiga lugejale. Võimlemisharjutuste komplekt³⁶ koosnes lihtsatest harjutustest, mida soovitati teha iga päev töö puhkehetkedel, et kosutada nii keha kui vaimu. Harjutuste eesmärk oli aidata naistel säilitada saledat figuuri ning head tervist. 1968. aasta suvises numbris toodi seniste harjutuste asemel lugejateni midagi uut – jooga.³⁷ 1970. aastatel levisid naiste seas laialdaselt tervisejooks³⁸ ja aeroobika ning Silueti rubriigi „Saledaks saada, saledaks jääda!“ nõuanded muutusid. Moeasjaks sai toitumise jälgimine ja igapäevane treenimine.³⁹ 1978. aasta esimesest numbrist alates ilmus Siluetis lisaks harjutustele väga detailne, eelkõige tüsedamatele naistele suunatud dieediplaan. Normaalkaalus püsimiseks

---

³⁰ Siluett 1961/1962 sügis-talv, lk 9.

³¹ Siluett 1963 (nr 3), lk 55.

³² Siluett 1971 (nr 3), lk 17.

³³ Siluett 1977 (nr 4), lk 75.

³⁴ Siluett 1971 (nr 1), lk 44.

³⁵ Siluett 1963(nr 1), lk 36-37.

³⁶ Vt. Lisa 2.

³⁷ Siluett 1968 (n 2), lk 56-58.

³⁸ Vahtre, Lauri. Elu-olu viimasel vene ajal, lk 123.

³⁹ Siluett 1977 (nr 4), lk 72–73.

soovitati järjepidevalt tervislikult toituda. Põhiosa soovitud moodustasid retseptid, milles toiduvalmistamiseks kasutati kergeid ning tervislikke tooraineid.

Eraldi tähelepanu pälvisid Siluetis tugevama kehaehitusega naised. Füüsilist aktiivsust propageerivas rubriigis „Saledaks saada, saledaks jääda!“ pöörati palju tähelepanu kehakaalu kontrolli all hoidmisele ning normaalkaalus püsimisele. Enamgi veel, pea igas ajakirjanumbris ilmus eraldi artikkel, mille fookuses olid keha liigseid kumerusi peitvad tegumood. Eraldi toodi välja löiked, mida suuremate mõõtudega naistel soovitati vältida. Muu hulgas ilmusid ka õpetused, kuidas löikelehel antud väikestele suurustele lisasentimeetreid juurde arvutada.

1.2.3 Kogu Maailmast

Paljude lugejate jaoks oli Silueti kõige hinnatum veerg ihaldusväärne tagakaanerubriik „Kogu Maailmast“, kus avaldati enamasti prantsuse, inglise ja itaalia moeajakirjadest kopeeritud fotosid.⁴⁰ Valdav osa Tallinna Moemaja ning Silueti ajaloost jääb suletud süsteemiga nõukogude perioodi. Silueti kunstnikke ning toimetuse kolleegiumi liikmeid aitasid uuendustega kursis hoida antikvariaatidest hangitud välismaised moeajakirjad: Vogue, Elle, Linea Italiana, Collections, L'Officiel, Exclusiv, Petra, Ellegance jpt.⁴¹ Tagakaanel avaldatud fotod olid julged ning kohalike moefotodega võrreldes vabameelsemad. Rubriiki „Kogu Maailmast“ võib pidada esimeseks vahetuks kokkupuuteks Lääne moega. Tagakaanel avaldatud fotode järgi ei osanud enamjagu lugejad endale riideid õmmelda, kuid tegumoodi püüti kindlasti jäljendada.

Nende lääneriikide moeajakirjade tellimiseks, kust Siluett julgelt fotosid kopeeris, ei olnud kohalikel moemajadel ametlikku õigust. Välismaiste moefotode avaldamine keelati 1980. aastatel eeldatavasti rahvusvaheliste autoriõiguste rikkumise tõttu ning lugejate seas menukas tagakaanerubriik lakkas ilmumast.⁴²

---

⁴⁰ Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda. lk 121.

⁴¹ Siluett 1967 (nr 2), lk 62–63.

⁴² Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda, lk 121.

1.3 Lisaväljaanded

Lisaks regulaarselt ilmunud Silueti numbritele andis Tallinna Moemaja välja lisanumbreid. Käesoleva töö raames on lähtunud lisaväljaandest kui laiemast määratlusest, mis hõlmab endas kõiki perioodilisele väljaandele lisaks ilmunud Tallinna Moemaja trükiseid. Välja on jäetud „Laste Siluett“, kui lisanumber, mis selle töö raamistikku ei mahu.

1.3.1 Töö- ja teenistusrõivad

Silueti lisaväljaanne Töö- ja Teenistusrõivad⁴³ ilmus ebaregulaarselt 1964. aastast kuni 1988. aastani.⁴⁴ Trükiarv eesti keeles oli 16 000 ja vene keeles 84 000.⁴⁵ Töörõivaste seas, nagu ka igapäevases tänavamoos, oli läbi löönud põhimõtte komplekteerida ühtne ansambel. Silueti kolleegium andis lisanumbrit välja koos lõikelehega, millel ilmunud pükste, pluuside, vestide, kitlite ja teiste riiete värvi soovitati omavahel kokku sobitada. Teenistusrõivaste eriväljaanded olid suunatud naistele, kes soovisid moodsaid, detailirohkeid ja isikupäraseid töö- ja vabariivaid. 1960. aastate alguses lähtus Siluett naiste tööriietuses eelkõige funktsionaalsusest ning eitas moe vajalikkust, riietades töötavaid naisi meeste eeskujul tunkedesse ja põlledesse. 1970. aastate alguse tänavamoos muutus tööriivast stiil populaarseks: paljud detailid, nagu taskud, tripid, pandlad ja põõnad, kandusid üle peavoolumoodi. 1973. aasta Töö- ja Teenistusrõivaste väljaanne pakkus lõikelehel nüansirohkeid mudelid ja kutsus lugejaid üles töö- ja tänavarõivaid kombineerima.⁴⁶ Vastupidiselt perioodilistele Silueti ajakirjadele, kus julgustati naisi õmblema kõikvõimalikest kättesaadavatest materjalidest, rõhutati lisaväljaandes materjalivaliku olulisust. Naiste seas tunnustatud ja asendamatu rõivaese kittel soovitati õmmelda kergesti pestavast ja triigitavast vähekortsuvast riidest.⁴⁷ Funktsionaalne rõivaese põll võis olenevalt töö iseloomust olla kas kergest puuvillasest materjalist või tihedast riidest.⁴⁸ Tööpükste õmblemisel olid olulised

---

⁴³ Vt. Lisa 3.

⁴⁴ EE 8. köide. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1995, lk 175.

⁴⁵ Siluett, Töö- ja teenistusrõivad 1976, lk 1.

⁴⁶ Siluett, Töö- ja teenistusrõivad 1973, lk 10.

⁴⁷ Samas, lk 18–19.

⁴⁸ Siluett, Töö- ja teenistusrõivad 1968, lk 15–16.

nii vastupidav materjal kui otstarbekas lõige. Vastupidavad tööpüksid soovitati õmmelda odavast ja tugevast puuvillasest riidest ning pihik- ehk traksipükste stiilis.⁴⁹ Korrektse välimusega asjalik tööriivas võis olla nii ühevärviline, tagasihoidlik ruudu-triibuline või mustriiline ja pisut edevam.⁵⁰ Ametirõivaste juurde kuulusid enamjaolt ka praktilised ja lihtsa lõikega kerged peakatted, mis õmmeldi tööriietega sobivas toonis. Teenistusrõivaste tegumood muutus lisaväljaannete kaupa julgemaks ja naiselikumaks: tunkedes töölisnaisi julgustati õmblema dekoratiivse mustriiga naiselikke kittelkleite ning sobivas toonis peakatteid. Raskepäraste tunkede teisenemine lääneliku tegumoeiga naiselikeks tööriieteks oli kindlasti tingitud töötava nõukogude naise kuvandi muutumisest. Moodne töölinaine kandis uudse lõikega ametirõivaid, milles peegeldus 1960. aastate jooksul paranenud elujärg.⁵¹

1.3.2 Väklõige

Tarbekaupade nappus ja isetegemine olid ajastu märksõnad. Siluett pidi seda arvestama ning seetõttu olid paljud numbrid varustatud lõigetega, kudumis- ja heegelmustriskeemidega ning üksikasjalikke näpunäiteid sisaldavate Väklõigetega.⁵² Kogumiku „Eesti rahva elulood“ peatükis „Emad ja tütrede“ vaatab Urve Buschmann tagasi isetegemise ajale. Varases eas õpiti ema kõrvalt õmblema, kuduma ja heegeldama – nii kandus rõivalõigete konstrueerimise ning riiete valmistamise oskus põlvest põlve edasi.⁵³

Väklõikega püüdis Siluetti kollektiiv järjekindlalt õpetada oma lugejaid põhilõikeid kohandama ning tegumode ümber kujundama. Väklõike lõikeleht võimaldas ühe ja sama lõike järgi õmmelda mitut mudelit. Näiteks 1968. aasta suvine Väklõige kutsus lugejaid üles oma suvist garderoobi rikastama ning kasutama ära põhilõike teisendamisel tekkivaid piiramatud võimalusi.⁵⁴ 1968. aasta talvise Väklõike keskmes oli hooajamoe lemmik – vest. Vesti soovitati kanda nii päevase esindusliku riietusega, kui ka päris pidulike komplektidega.⁵⁵ 1969. aasta

---

⁴⁹ Siluett, Töö- ja teenistusrõivad 1973, lk 26–27.

⁵⁰ Samas, lk 21.

⁵¹ Ilic, Melanie. Women in the Khrushchev Era. Lk 100–101.

⁵² Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda, lk 148.

⁵³ Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s, lk 289.

⁵⁴ Siluett, Väklõige 1968 SUVI.

⁵⁵ Siluett, Väklõige 1968 TALV.

sügisnumbrile lisatud Väklõige jätkas sama trendi ning tutvustas vesti kui ülilihtsa rõivatüki eri kandmis- ja rakendamise võimalusi. Naistele tutvustati maksivesti kui universaalset ja moekat riideset, mida julgustati kandma nii kerge mantli kui pihikseelikuna.⁵⁶

Väklõikega õpetas Silueti toimetis ENSV naistele järjekindlalt õmblustehnoloogilisi nippe. Väklõikel domineerisid lihtsad tegumooded ning lugejaid julgustati õmblema kõikvõimalikest kättesaadavatest materjalidest: „õmblemiseks sobib igasugune riie, pole oluline, kas see on õhuke ja siledapinnaline või paks ja topiline, ühevärviline või kirju“⁵⁷. Kasuks tuli emade ja vanaemade juurutatud reegel, et midagi ei visatud ära, sest kõik vanad kangajupid läksid kasinates oludes kasutusse.

Paljud perioodiliste Silueti numbrite vahel ilmunud lõikelehed olid keerulise tegumooega ning vajasisid oskuslikku õmblemistehnikat. Väklõike lihtsad ja selged lõikelehed ei rõhutanud peenete detailide tähtsust, vaid pakkusid samm-sammult õmblemise õpetust. Väklõike eesmärk oli lugejaid inspireerida ning õmblema julgustada.

---

⁵⁶ Siluett, Väklõige 1969 SÜGIS.

⁵⁷ Siluett, Väklõige 1968 TALV.

2 NAISTEMOOD 1960. AASTATEL

Rõivamoodide vaheldumine on tugevalt seotud piirkonna kultuuriliste iseärasuste ning majanduslike eripäradega. Moejoone kui hooajaliselt muutuva rõivatrendi toimimise eelduseks võib pidada vaba ühiskonda. Nõukogude Liidus lahendati moeküsimus režiimile omaselt. Mood allutati plaanimajandusele ning tehti osaks tööstuslikust masstoodangust. Vaatamata vormiliselt seatud moe toimimise piirangutele alustas 1958. aastal ilmuma hakanud Siluett kaunite ja naiselike disainide tutvustamisega. Võib oletada, et Siluett hakkas ilmuma parimal võimalikul ajal, olles teerajaja kaasaegsete moerõivadisainide tutvustamises.

1950.–1960. aastate vahetusel toimusid Nõukogude Eesti ühiskonnas olulised muutused: stalinlike massirepressioonide lõppemine, NSV Liidu poliitika teatav liberaliseerumine ning elatustaseme tõus tõid endaga kaasa kohaliku elanikkonna suhtumise muutumise nõukogude süsteemi.⁵⁸ Maal kohaneti aegamööda kolhoosikorraga, linnades hoogustus paneelmajadest koosnevatesse uuslamurajoonidesse kolimine.⁵⁹

---

⁵⁸ Vahtre, Sulev; Pajur, Ago; Tannberg, Tõnu (jt). Eesti ajalugu. VI, Vabadussõjast taasiseseisvumiseni, lk 331.

⁵⁹ Samas, lk 354.

2.1 1950. aastate lõpp – 1960. aastate esimene pool

Rõivamood tegi kannapöörde 1950. aastate lõpus ning 1960. aastate esimesel poolel. Moejoon muutus naiselikumaks: kadusid patšokid ja teised militaristlikud elemendid, mis olid püsinud naistemoes sõjajärgsel kümnendil. Kleidimoes eristusid selgelt naine ja neiu. Neiude kleidid õmmeldi taljesse, seelikuosa muutus laiaks, kellukakujuliseks ning pikenes allapoole põlvi.⁶⁰ Igapäevaseid rõivaid iseloomustas lihtne lõige ja tagasihoidlik materjal. Üheosalised kleidid võisid olla sirgelõikelised või mõõdukalt avarduva seelikuga, mille vöö oli lai ning asetses loomulikul kõrgusel. Vööd olid tihti nõõbitavad, et kleidi laiust reguleerida.⁶¹ Ühevärvilisest materjalist kleite kaunistati mahapressitud voltide, kandi või masinatikkeridadega,⁶² kirjused trükimustrilisest riidest kleite aga diagonaalselt lõigatud laia rüüsi või kitsa nahkvööga.⁶³ Päevariietuses oli oma kindel koht ka klassikalise tegumoega kaheosalisel kleidil ehk kostüümil – jakk ja seelik koos pluusiga. Neid peeti praktiliseks, sest garderoobi oli võimalik erinevate vestide ja vööde abil üsna vähesel vaevaga uuendada.⁶⁴ Kostüüme iseloomustasid lühikesed ja sirgejoonelised, sageli kimonolõikelised jakid, mille varrukad olid kolmveerandpikkusega.⁶⁵

Tänavariietuses oli asendamatu naiselik ja kerge kevad-sügismantel. Linnatänavail olid valdavas ülekaalus lihtsa ja sirge tegumoega⁶⁶ ühevärvilisest pehmest villasest riidest mantlid. Vööd kanti mantlil lõdvalt vöökohale asetatuna, kaelustest eelistati enim reväärkraed või kaelast veidi eemale hoiduvat mahapööratud kraed.⁶⁷ Talvemantlile oli iseloomulik paks villane riie ning lopsakas karusnahkne krae. Domineerisid kehasse töödeldud kimonolõikelised talvemantlid, samas leidis ka sirge joonega mantleid, mida kaunistati kahe rea nõõpidega.⁶⁸

Tähtis oli luua tänavariietuses kooskõlaline ansambel. Eriti aktuaalsed olid kolmeosalised komplektid, mis koosnesid mantlist, seelikust ja pluusist. Sellist riietust võis alati täiendada pikkade kinnaste ja kübaraga. Tänaval kantavate kleitide juurde valmistati tihti ise samast riidest

---

⁶⁰ Nõukogude aeg ja Eesti inimene, lk 282.

⁶¹ Siluett 1959/1960 sügis-talv, lk 4.

⁶² Siluett 1963(nr 1), lk 17.

⁶³ Samas, lk 55.

⁶⁴ Samas, lk 12–13.

⁶⁵ Siluett 1959/1960 sügis-talv, lk 4

⁶⁶ Siluett 1963/64 (nr 2), lk 1.

⁶⁷ Siluett 1963 (nr 1), lk 5.

⁶⁸ Siluett 1959/1960 sügis-talv, lk 30–31.

mütsike.⁶⁹ Ansambli täiendasid pehmelt ülespoole painutatud äärega panama vormiga kübarad või baretid.⁷⁰ Tänavarietuse juurde kuulusid ka hästi valitud jalatsid: päeval kantavad jalanõud olid madala või poolkõrge, kuni 4 cm kontsaga ja laia ninaga. Elegantsema päevase rõivastusega ning pidulikul puhul kanti õrnema kujundusega jalatseid, näiteks kitsa poolkõrge kontsaga ja jala vastu liibuvaid kõrge säärega nõõritavaid saapaid. Sportliku joonega tänavarietuse juures kanti tenniseid. Valgete tenniste kandmise trendi ning nende hooldamist hambapasta ja -pulbriga meenutab Kulla Oolberg raamatus „Eesti rahva elulood“.⁷¹ Oluline oli jalatsite värvus kogu riietusega kooskõlastada, tänavapildis võis märgata nii kontrastseid kui toon toonis lahendusi.⁷²

2.2 1960. aastate teine pool

Üldist moeteadlikkuse tõusu võib näha 1960. aastate teisel poolel. Moodsalt riietumine muutus nõukogude elu normiks. Ühiskonnas kinnitusid nõudmised moepärasele rõivastusele. 64-leheküljeline Siluett ilmus 1966. aastast alates varasema kahe korra asemel neli korda aastas. Senisest veelgi enam rõhutati žurnalis lugejatele, et rõivad peavad olema praktilised, vastupidavad, neutraalse värvusega kangast ja taskukohase omahinnaga. Moest läinud riided soovitati ümber õmmelda viimase moe järgi, et tagada minimaalne riidekulu. Naistemoes hakkas 1960. aastate teisel poolel üha enam populaarsust koguma daamilik ja elegantne tegumood. Tänavapilti lisandus uus ja populaarne mantelkleit, mis asus vahelülina mantli ja kleidi vahele. Mantelkleidile oli iseloomulik vaba lai selg ning kergelt kehasse töödeldud esiosa. Silueti 1968. aasta kevadises numbris soovitati mantelkleiti kanda sobivate lisanditega, nagu bareti, laia äärega kübara või salliga. Sama aastakäigu sügisnumbris lisandus soovitus lisada tänavarietusele mantli asemel keep.⁷³ Kleidimood muutus aastate jooksul julgemaks. Endiselt olid moes lihtsalõikelised ning sirged kleidid, kuid üha enam kasutati moodsaid värve ja dekoratiivseid mustreid. 1968. aasta suvenumbris julgustati naisi sidumistehnika ja värvipulbritega katsetama, et kodustes tingimustes omal käel isikupäraseid kangamustreid luua. Rohkem kui kunagi varem õhutas Siluett naisi end

---

⁶⁹ Siluett 1963 (nr 1), lk 15.

⁷⁰ Siluett 1963/64 (nr 2), lk 1.

⁷¹ Hinrikus, Rutt. Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s, lk 305.

⁷² Siluett 1963 (nr 1), lk 45.

⁷³ Siluett 1968 (nr 3), lk 6.

ehtima. Moes olid tagasihoidlikud ketid, mitmekordsed pärliread, käevõrud ja kõrvarõngad. Lihtsa lõikega kleitidele hakati lisama julgemaid detaile: klappidega taskud, tõmblukud, pannaldega vööd, kettvööd ja plissee.⁷⁴ Tööriietuse õmblemiseks kasutati siiski lihtsaid kangaid ja korrektselt mõjuvaid ühevärvilisi toone. Igapäevasele kleidile soovitati viimase lihvi andmiseks lisada kübaraid, barette, laiema või kitsa pandlaga vöösid ning kaelarätte.⁷⁵

1960. aastate lõpu moeuudis olid vestid, mida võis nii õmmelda, kududa kui heegeldada.⁷⁶ Tänu laulupidudele oli säilinud rahvariiete kandmise traditsioon ning see lõi soodsa pinnase rahvakunstilelementide laialdaseks levikuks.⁷⁷ Populaarseks muutusid Muhu motiiviga tikandid, rahvuslike sugemetega metallehted⁷⁸ ning pehmed ja õrnad peenest villast õrnad Haapsalu rätid.⁷⁹ Kummalisel kombel peitis Siluetti toimetuses pidulikud rahvuslikel motiividel õmmeldud kostüümid rubriiki „Õhtud kamina ees”⁸⁰.

Jätkuvalt oli moes kanda kostüümi, mille põhilõige muutus 1960. aastate lõpus vabamaks ning mugavamaks. Varasemast eredamalt kujunes vahe põlvkondade vahel: tekkis mõiste „noortemood“, mis tõi endaga kaasa miniseelikud ja särkpluuskleidid. Traditsioonilistele kostüümidele lisandusid noorte naiste seas populaarsed pükskostüümid.⁸¹ Oluline oli tänaval kanda kostüümiga sobivaid jalatseid, näiteks madalaid, plokk-kontsaga kingi⁸² või tšehhi botikuid⁸³.

2.3 Võrdlev analüüs

Nõukogude Eestis, kui suletud ühiskonnas oli riigikontroll rõivatööstuse üle tugev ning mõjutas kohaliku moe arengut. Kitsaste majanduslike olude tõttu kultiveeris Siluett oma esimestes väljaannetes tagasihoidlikku ja vähekulukat moodi. Tarbekaupade nappust aitasid leevendada

---

⁷⁴ Siluett 1969 (nr 2), lk 9–11.

⁷⁵ Siluett 1968 (nr 2), lk 15–17.

⁷⁶ Siluett 1968 (nr 4), lk 6.

⁷⁷ Samas, lk 49.

⁷⁸ Siluett 1968 (nr 4), lk 18.

⁷⁹ Siluett 1969 (nr 3), lk 33–35.

⁸⁰ Vt. Lisa 5.

⁸¹ Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda, lk 204–205.

⁸² Siluett 1968 (nr 1), lk 11.

⁸³ Vahre, Lauri. Elu-olu viimasel vene ajal, lk 67.

loomingulised soovitusel Silueti kolleegiumilt. Naised eelistasid kanda neutraalseid värvitoone ning klassikalisi lõikeid, sest tihti täitis rõivas mitut funktsiooni. Kleidid ja kostüümid olid praktilised ning pidid sobima nii töökohale kui linnatänavale. Populaarsust kogusid lugematute modifikatsioonidega kittelkleidid⁸⁴, mis sobisid nii töö- kui kodukleidiks.

1960. aastate teises pooles suundus Siluett romantilisele lainele. Ajakirja lugejaid julgustati kandma toretsemaid rüüse, volange ja pitskraesid, mis olid silmanähtavaks kontrastiks varem domineerinud rangele militaristlikkusele. Endiselt oli valdav enamus kleite ja kostüüme sirge lõikega. Senisest enam hakati rõivakomplektidele lisama hästi valitud detaile, mis muutsid ka minimalistliku joonega tänavariided elegantseteks. Võrreldes Silueti algusaastatega muutus 1960. aastate teisel poolel moejoon julgemaks ning žurnaali veergudel tehti pingutusi, et naiste seas püksikostüüme populariseerida. Märkatavalt lühemaks muutusid lõikelehtedel pakutavate seelikute tegumood. 1960. aastate lõpuks vallutasid Silueti noortemood ning minikleitides mannekeenid⁸⁵.

---

⁸⁴ Siluett 1959/1960 (nr 2), lk 16.

⁸⁵ Kalling, Maria. Moejutte noortele. Tallinn: Valgus, 1977, lk 23.

3 NAISTEMOOD 1970. AASTATEL

3.1 1970. aastate esimene pool

1970. aastad tõid linnainimesele kaasa elukvaliteedi halvenemise – lähemale hiilis nõukogude ajale iseloomulikuks saanud defitsiit. Defitsiit jõudis 1970ndate alguses ka moeajakirjani, nimelt muutus Siluett 1971. aasta talvisest numbrist alates tuhmivärviliseks ning formaadilt standardseks A4-ks. 1973. aastal sai ajakiri ajutiselt endised gabariidid tagasi, ent ilmus 1974. aastast kuni lõpuni taas väikeseformaadilisena. Sellele vaatamata mahtus 1972. aasta väiksemõõdulise suvenumbri kaanele traditsioonilise portree asemel kaks täies pikkuses mannekeeni⁸⁶.

Kitsikus väljendus kõiksuguste tarbekaupade raskes kättesaadavuses. Sarja „Eesti rahva elulood” kolmandas osas arutleb Urve Buschmann esmatarbekaupade defitsiidi üle. Naine toob näitena välja jalanõud, mille hankimine poletitel valitseva tühjuse tõttu meelehärmi valmistas.⁸⁷ Paremad väljavaated olid nendel, kellel leidis kasulikke tutvusi kaubaladudes, kauplustes või kelle sugulased saatsid välismaalt postipakke.⁸⁸ Urve Buschmann, kellel ei olnud kaubanduses tuttavaid, meenutab vältimatut ja sageli asjatut sabades seismist, millele kulus iga päev mitu tundi.⁸⁹

1970. aastate esimesel poolel püsis rõivamoos endiselt vastasseis „noortemoe“ ning traditsioonilise moe vahel.⁹⁰ Seni oli naiste kleidimoe määranud üks, enam-vähem kindlaks määratud pikkus, nüüd oli põhjust rääkida minimoest, mis jättis vabaks põlve, enamikul juhtudel märksa rohkemgi.⁹¹

Naistemoodi iseloomustasid 1970. aastate alguses distsipliin, selgus ja rangus. Naiste kleidimood vastandus täielikult noorte ülilühikeste rõivaste minimoele. Uus seelikuosa pikkus kattis põlvi ja

---

⁸⁶ Vt. Lisa 6.

⁸⁷ Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s, lk 289.

⁸⁸ Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda, lk 205.

⁸⁹ Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s, lk 289.

⁹⁰ Vahtre, Lauri. Elu-olu viimasel vene ajal, lk 107.

⁹¹ Siluett 1970 (nr 2), lk 2–3.

ulatus napilt ülespoole pahkluid. Seelikud muutusid kergemaks ja voogavaks ning õmmeldi pitskangast. Parema materjali puudumise korral julgustati 1970. aasta suvises Siluetis naisi õmblema heegeldatud päevatekist või pitskardinast.⁹² Sirge lõike kõrval oli moes ka pehmema joonega, daamilik ning figuuri rõhutav stiil, mida kaunistati õrna pitsi, kroogete või volangidega.⁹³ Taljet selle loomulikul kohal rõhutati vööga.⁹⁴

Endiselt püsisid moepildis neutraalse värvitooniga vestid ja jakid, mida kasutati komplektis seeliku ja pluusiga.⁹⁵ Tänavapildis seisis kõrvuti mantel, kostüüm ja tänavakleit. Mantlid olid traditsioonilise tegumoega⁹⁶ või printsessilõikelise kehasse töödeldud joonega. Uudisena tekkis tänavariietusse pikk kardiganilõikeline mantelvest, mis oli kleidiga sama pikk või veidi pikem.⁹⁷ Kostüümi kanti lühikese, vööni ulatuva jakiga või vestiga.⁹⁸ Moodsa naise garderoobi kuulusid ka kostüümiga kandmise püksid. Ajakirjas Siluett soovitati püksid õmmelda kooskõlas juba olemasolevate kostüümi riideesemetega kas mantli värvi või toon toonis.⁹⁹

Moes oli käsitöö: järjest populaarsemaks muutusid kõikvõimalikud kootud esemed rannakomplektidest kõige pidulikumate kleitideni. 1970. aastate alguses olid kõige moekohasemad kudumid kardiganilõikelised vestid ja kampsunid. Moodsad kardiganid olid enamasti tuunikapikkused, kergelt liibuvad ja pikemate variantide puhul alt veidi avarduvad. Laialdaselt levinud olid mitmesuguses pikkuses kootud vestid, mida kanti tänavakomplektides nii seeliku kui pükstega.¹⁰⁰

Uudne värvigamma eelistas klassikalisi ning pehmeid värve, nagu valge, pruun, sinine ja vanaroosa. Jõulistest toonidest oli moes erinevate varjunditega lilla. Populaarsed olid triibud, täpid ja selgejoonelised lillekirjad, millele lisati kaunistusena plissee või voldid.¹⁰¹

1970. aastate alguses pöörati erilist tähelepanu tasakaalustatud ansamblile. See tähendas, et kostüüm tuli sobitada muude lisanditega.¹⁰² Igapäevased käekotid olid keskmise suurusega ning

---

⁹² Samas, lk 17–19.

⁹³ Samas, lk 53.

⁹⁴ Siluett 1971 (nr 1), lk 3.

⁹⁵ Siluett 1970 (nr 2), lk 5.

⁹⁶ Vt. Lisa 7.

⁹⁷ Siluett 1971 (nr 1), lk 4.

⁹⁸ Siluett 1971 (nr 1), lk 6–8.

⁹⁹ Siluett 1971 (nr 1), lk 14–15.

¹⁰⁰ Samas, lk 26–27.

¹⁰¹ Siluett 1970 (nr 2) lk 3.

¹⁰² Siluett 1971 (nr 1) lk 3.

ristküliku- või trapetsikujulised. Tänavakingad muutusid raskepärasemaks: konts oli kergelt laienuud ning nina kandiline, kontsa kõrgus tänavakingal kuni 6 cm. Lisaks kingale kanti nõõritud poolsaapaid, botikuid ning suvisel ajal sandaletitüüpi kingi.¹⁰³ Naiste peakatted olid pigem tagasihoidlikud: kootud või heegeldatud mütsid, baretid, kaabud ja laiema lainelise äärega kübarad.¹⁰⁴

3.2 1970. aastate teine pool

Naiste seas olid populaarsed tuunikad, vestid ja avarad pluusid – kõik, mida sai kanda millegi all või millegi peal. Moes olid kõrge lõdva kaelusega jakid ja džemprid, mille kraed sai kapuutsina pähe tõmmata. Samal ajal säilisid sirged või pooltaljes klassikalised tegumoed ja rahvuslikud lisandid. Endisest enam rõhutati vööjoont, esines ka allapoole viidud vöökohta.¹⁰⁵ Uue pilguga vaadati sirge lõikega mandleid ja pikendatud õlajoonega jakke. Õhukeste tänavamantlite moodi tõid vaheldust tuule- ja niiskuskindel tehisnahk ning kerge kunstkarusnahk¹⁰⁶. Ka tavapärasel talveriietusel võis märgata nihkeid praktilisuse ja vabameelsuse suunas. Talveriiete seas tõusid kiiresti moetippu vateeritud jakid, vestid, jopid ja püksid. Kleidimoes domineeris pikendatud õlajoon ehk madalalt otsapandud varrukas ja avarad kääugud. Igapäevase kleidi pikkus kattis põlved või ulatus 5–10 cm allapoole põlvi. Kaelustest domineeris V-kujuline kaelus, kraedest eelistati õlgadele lamanduvat kraed.¹⁰⁷

Igapäevases rõivastuses võidutses universaalsus¹⁰⁸: moes mitmekordistus pluusi osatähtsus. Pluus sobis seeliku ja pikkade pükstega ning oli kohane nii peol kui argipäeviti.¹⁰⁹ Omaette muutuse tegid läbi komplektid, mille seelikud muutusid avaramaks ja alt laienevaks. Alt avarduvate seelikute kõrval olid endiselt populaarsed lõhiku või voldiga sirgelõikelised lühikesed seelikud.¹¹⁰ Komplektis jaki ja pluusiga hakati julgemalt kombineerima pikki pükse ja šortse.¹¹¹

---

¹⁰³ Sealsamas.

¹⁰⁴ Siluett 1971 (nr 3), lk 37.

¹⁰⁵ Siluett 1977 (nr 4), lk 25.

¹⁰⁶ Samas, lk 15.

¹⁰⁷ Siluett 1976 (nr 1), lk 7–9.

¹⁰⁸ Siluett 1977 (nr 4), lk 37.

¹⁰⁹ Siluett 1976 (nr 3), lk 20–21.

¹¹⁰ Siluett 1977 (nr 2), lk 10.

¹¹¹ Siluett 1976 (nr 1), lk 21.

Kübaramoes oli esikohal meeste kaabu tüüpi kübar. Lisaks kanti laia lainelise äärega daamilikke kübaraid, heegeldatud barette ja kootud sukkmütse.¹¹² Kogu riietust täiendasid sallid, rätikud ja sobivas toonis sukad.¹¹³ Ehted olid lihtsad ja rustikaalsed. 1978. aasta kevadises numbris soovitati teokarpidest, puust või muudest looduslikest materjalidest ise ehteid valmistada.¹¹⁴

Kõrvuti traditsiooniliste villaste ja villaseseguste kangastega esinesid paksud puuvillased materjalid, nagu pesusamet, samet ja tugev teksariie.¹¹⁵ Mõnda aega olid naiste seas populaarsed krimpleen ja kunstiid¹¹⁶, moes võidutses odav ja kättesaadav kangas. Tänu materjalide mitmekesisusele muutusid mustrid ja värvid vabamaks. Triipude, ruutude ja täppide kõrvale tekkisid väikesed ja suured taimeornamendid, idamaised mustrid ja julged värvitoonid.¹¹⁷

Mantli juurde sobisid pika säärega saapad, kostüümiga kantavad tänavakingad olid aga valdavalt kinnise ninaga ning nende kontsad muutusid aastate jooksul kõrgemaks.¹¹⁸ Suviste jalanõudena eelistati tenniseid või lahtisi kingi, mille pikad kinnituspaelad seoti ümber sääre.

3.3 Võrdlev analüüs

Läänelike mõjude tugevnemine ning selle integreerumine peavoolumoega ei võitnud Nõukogude Eesti naiste seas 1970. aastate alguses erilist poolehoidu. Helja Karo mälestused sarjas „Eesti rahva elulood“ kinnitavad, et 1970. aastatel tehti riideid endiselt ise. Kleidid õmmeldi julgemalt kehasse ning kaunistati tikandite, broderii-pitside ja litritega. Karo räägib lähemalt ka lääne kultuuri eeskujul populaarseks muutunud importkaupadest, nagu kilejoped, tossud ja teksad.¹¹⁹ Võib väita, et 1970. aastate alguses jäi naistemood vaatamata uutele sportlikele toodetele siiski daamilikuks, sest traditsiooniline kooslus villasest mantlist, kleidist ning kübarast oli odavam ja otstarbekam.

1970. aastate teises pooles kandus noorte iha läänelike kaupade ja riiete järele üle kogu ühiskonnale ning selle ees murenes ka kõike läänelikku põlastav nõukogude ideoloogia. 1970.

---

¹¹² Siluett 1976 (nr 3), lk 4–5.

¹¹³ Siluett 1977 (nr 2), lk 10.

¹¹⁴ Siluett 1978 (nr 1), lk 4.

¹¹⁵ Siluett 1977 (nr 2), lk 10.

¹¹⁶ Sealsamas.

¹¹⁷ Siluett 1976 (nr 1), lk 55–56.

¹¹⁸ Siluett 1976 (nr 3), lk 20.

¹¹⁹ Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s, lk 320.

aastate teises pooles muutus rõivamood vabamaks ning sõna „mood“ kaotas endise tähenduse. Uued tegumood pakkusid drastilise moejoone muutuse asemel paindlikku ja vaba stiili. Naistel oli ees oluline valik, kas minna kaasa uute rõivatüüpidega või jääda teadlikult juba armsaks saanud rõivastuslaadi juurde. Mitmeosaline riietus ning rõivaste kokkusobitamise- ja komplekteerimisvabadus andsid üha uusi võimalusi moepildi mitmekesistamiseks. 1970. aastaid võib pidada rõivamoodi arendavaks ajajärguks, mil tänavapildis erinemiseks kombineeriti erinevaid detaile ning kujunes välja uusi stiilielemente.

KOKKUVÕTE

Uurinud naiste rõivamoodi Eesti NSVs 1958.–1978. aastatel ajakirja Siluett näitel, võib siinkirjutaja öelda, et vaadeldava perioodi jooksul teiseses nõukogulik moejoon täiesti uueks, läänelikke disaine silmas pidavaks riietumisstiiliks. 1958. aastal ilmuma hakanud esimene perioodiline moeajakiri Siluett muutus kiiresti nii Nõukogude Eestis kui ka mujal liiduvabariikides populaarseks. Ajakiri, mis alustas 1958. aastal uudse moejoone tutvustamisega, panustas 1960. aastate jooksul lisaks moefotodele ja -joonistele ka tekstiosa arendamisele, muutudes seeläbi enamaks, kui lihtsalt uusi moode tutvustavaks žurnaaliks. Ühelt poolt oli Siluett Tallinna Moemaja ajakiri, olles seega Moskva Moemaja otseses alluvuses, teisalt aga ka esimene moeajakiri Nõukogude Liidus, mis loobus aastaid paigal püsinud üldkehtiva rõivastumisjuhise kajastamisest, ning tõi lugejani uuenduslikke disaine kvaliteetsete lõigetega. Seega oli Silueti asend Nõukogude Eesti ühiskonnas ebatavaline.

Käsitletava ajaraami jooksul muutus mood ühiskonnas enesestmõistetavaks väljendusvahendiks ning kultuuri osaks. Ajakirjas Siluett ilmus aasta-aastalt üha rohkem moefotosid ja artikleid maailma moest, uuenduslikest iluprotseduuridest ja sportlikust elustiilist. Hoolimata paralleelselt ilmunud Töö- ja Teenistusrõivaste tunkesid pakkuvatest lisaväljaannetest olid Silueti perioodilistele numbritel iseloomulikud elegantsed ja daamilikud lõiked.

1960. aastatel aeglaselt arenenud majandus tõstis elatustaset ning üleüldist heaolu. Seni pigem tagasihoidlikke toone ning sirgelõikelisi riidemoode pakkunud Silueti moejoon muutus ostujõu tõusu ning tarbekaupade parema kättesaadavuse tõttu naiselikumaks. Naised muutusid moeteadlikeks, tänaval eelistati kanda viimseni lihvitud komplekte ning rõhutada keskosa silmapaistva vööga. Igapäevase riietuse juurde hakati lisama isikupäraseid detaile ning julgeid ehteid. Esimesed läänelikud ilmingud naiste moetrendides olid sallid ja kaelarätid.

Üleminekekuperiood 1960. aastatelt 1970. aastatele ei mõjutanud Silueti naiselikku moejoont märkimisväärselt. Tänavamoos jäi püsima glamuurne naiselik stiil, millele poogiti vastavalt

võimalustele läänelikke elemente. Suurema muutuse tegid läbi teenistusrõivad. Vanamoodsad naiste tunked asendusid naiselike kostüümidega. Moodsa töölisnaise ametirõivad olid segu endistest tööriivalikest elementidest ning uutest ja julgetest lääne moodidest.

1970. aastate Silueti rõivamoodi analüüsid ei saa enam rääkida ühest kindlast moejoonest vaid lääne moesüsteemi eeskujul väljakujunenud stiilist. Silueti veergude moesoovitused muutusid julgemaks ning spetsiifilisemaks. Senisest enam pöörduti eri stiile välja pakkudes naiste ning neidude kui erinevate sihtgruppide poole.

1970. aastate naiste rõivamoodi iseloomustas minimoe ja traditsioonilisema tegumoe vastandumine. Nooruslik rõivamood muutus vabamaks, propageerides innukalt pükskostüüme ning sportlikku stiili. Klassikaline tegumood esitas moele minimaalseid nõudmisi ning väärtustas naiselikkust ja taskukohast hinda. Naised pidid alateadlikult valima kahe vastandliku ja omavahel võistleva riidemoe vahel.

Uurinud moejoont Nõukogude Eestis, tuleb arvesse võtta ka kohaliku moe tekkimise eellugu. Mood oli uuritava perioodi alguses tugevalt seotud ühiskonnas valitsenud naise kuvandiga ning lähtus eelkõige funktsionaalsusest ning standardsusest. Nõukogude Eesti moejoones peegeldus 1960. aastate alguses tugev sõltumine rõivatootmise riiklikust poliitikast. 1960. aastate teisest poolest alates algas süvenev kaubapuudus ehk defitsiit. Lisaks väliselt muutunud Siluetele võis märgata struktuurimuutuseid ka ajakirja artiklites. Moele esitati minimaalsed nõudmised – eelistati klassikalist stiili ning neutraalseid toone. Moest läinud riietele lisati modifikatsioone või õmmeldi täiesti ümber. Silueti soovitused perioodil, mil kaupade puudus oli kõige põletavam, vastandusid täielikult sula-aja perioodile.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kasutatud allikatest piisas uurimistöös püstitatud eesmärgi täitmiseks. Uurimuse tulemusena suutis siinkirjutaja allikatele tuginedes kaardistada naiste moejoone suuremad muutused ning nende seose sisepoliitiliste olude ja riigis valitsenud majanduslike oludega. Lisaks selgus, mil määral mõjutas lääne moesüsteem Silueti suunda uuritud perioodil.

Võib väita, et ajakiri Siluett pakkus 20 uuritava aasta jooksul naiselikku ja kõrgetasemelist moodi, mis oli omalaadne sümbioos maailmas domineerinud moesuundadest ja Nõukogude Liidu üldkehtivatest rõivastumisjuhustest. Silueti toimetuse eesmärk ei olnud lääneliku moe kopeerimine vaid selle elementide lisamine klassikalisele ja traditsioonilisele moele.

Moeajakirja Siluett põhjal saaks edaspidi läbi viia mitmeid laiahaardelisi uurimusi, sest žurnaali pika tegevusperioodi vältel toimus palju sise- ning välispoliitilisi muutuseid. Võimalik on uurida kogu Silueti moejoont, lisades uurimusele ka meestemoe. Eraldi uurimist väärib ka teine Nõukogude Eestis populaarne lõikelehti pakkunud ajakiri Burda. Lisaks Silueti moejoonele saab edasi uurida kahe moeajakirja sarnasusi ning erinevusi.

KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

Allikad

Ajakiri Siluett, aastakäigud 1958–1978.

Ajakiri Siluett, Töö- ja Teenindusrõivad, aastakäigud 1964–1978.

Ajakiri Siluett, Välklõige, aastakäigud 1958–1978.

Kirjandus

Aarelaid, Aili. Ikka kultuurile mõeldes. Tallinn: Virgela, 1998.

Barnard, Malcolm. Fashion as Communication. New York: Routledge, 2002, lk 23.

Bartlett, Djurdja. FashionEast: the Spectre that Haunted Socialism. Cambridge: MIT Press, 2010.

Bartlett, Djurdja. Let Them Wear Beige: The Petit-Bourgeois World of Official Socialist Dress. Fashion Theory, Volume 8, Issue 2, 2004.

Buckley, Mary. Post-Soviet Women: From the Baltic to Central Asia. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Hinrikus, Rutt (koos.). Eesti rahva elulood. III osa, Elu Eesti NSV-s. Tallinn: Tänapäev, 2003.

Ilic, Melanie. Women in the Khrushchev Era. Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan, 2004.

Kalling Maria. Moejutte noortele. Tallinn: Valgus, 1977.

Kivimaa, Katrin. Rahvuslik ja modernne naiselikkus eesti kunstis 1850–2000. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2009.

Kivimaa, Katrin; Talvoja, Kädi. Nõukogude naine eesti kunstis. Tallinn: Eesti Kunstimuuseum: Kumu Kunstimuuseum, 2010.

Komissarov, Eha; Teeäär, Berit. Mood ja külm sõda. Tallinn: Eesti Kunstimuuseum, 2012.

Kuuli, Olaf. Sula ja hallad Eesti NSV-s. Kultuuripoliitikast 1953–1969. Tallinn: Ühiselu, 2002.

Kõresaar, Ene. Memory and History in Estonian Post-Soviet Life Stories: Private and Public, Individual and Collective from the Perspective of Biographical Syncretism. Tartu: Tartu University Press, 2004.

Maria Kalling. Moejutte noortele. Tallinn: Valgus, 1977

Tammer, Enno. Nõukogude aeg ja Eesti inimene. Tallinn: Tammeraamat, 2012.

Tannberg, Tõnu (koos.). Nõukogude Eesti Külma sõja ajal. Tartu: Eesti Ajalooarhiiv, 2015.

Vahtre, Lauri. Elu-olu viimasel vene ajal: riietus ja mööbel, toit ja tarberiistad, sõiduvahendid, eluase ja muu. Tallinn: Kirjastuskeskus, 2002.

Vahtre, Sulev; Pajur, Ago; Tannberg, Tõnu (jt). Eesti ajalugu. VI, Vabadussõjast taasiseseisvumiseni. Tartu: Ilmamaa 2005.

Käsitkirjalised uurimused

Moor, Maria. Nõukogude naise kuvand kirjastuse Külvaja naisteajakirjades (1927–1936). Bakalaureusetöö, juhendajad: Karin Veski, Olaf Mertelsmann; Tartu Ülikool, 2017.

Mõistlik, Anu. Nõukogude naiseideaal ajakirjanduses 1950. aastatel ja 1970. aastate teisel poolel. Bakalaureusetöö, juhendajad: Epp Lauk, Kalliki Harro; Tartu Ülikool, 2003.

Pall, Helena. Nõukogude naise kuvand ajakirjas Nõukogude Naine aastatel 1945–1991. Magistritöö, juhendajad: Karin Hiiemaa, Anu Raudsepp; Tartu Ülikool, 2011

Käsiraamatud

EE 8, Eesti Elulood. Eesti Entsüklopeedia. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2000.

Internet

Lisa 4. – http://vanaraamat.ee/Siluett_1972_1_1972_45984-16.htm (04.05.2018).

Lisa 1. ; Lisa 2. – <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/siluett2> (20.04.2018).

Lisa 5. – <http://blog.erm.ee/?p=6825> (24.04.2018).

SUMMARY

Women's Fashion in the Estonian SSR on the basis of Siluett in 1958–1978

Studying women's fashion in the Estonian SSR from 1958 to 1978 on the basis of the magazine *Siluett*, it can be said that Soviet fashion developed into a completely different style that incorporated western design during this period. The first periodical fashion magazine *Siluett*, first published in 1958, quickly became popular in both Estonia and in other Union Republics. In the 1960s the magazine, which in 1958 started introducing the latest fashions, also put more effort into developing not just the fashion photography and illustration side but also the textual aspect, turning the magazine into more than just a publication introducing the latest fashion. On the one hand, *Siluett* was the magazine of the Tallinn House of Fashion, thus directly subject to the Moscow House of Fashion. On the other hand, *Siluett* was the first fashion magazine in the Soviet Union that stopped including the stagnant fashion of the previous years and brought novel designs to the readers along with quality patterns.

Within the time period at hand, fashion became an obvious method of self-expression in the society and a part of the culture. An increasing number of fashion photos, articles about fashion in the rest of the world, beauty treatments and sport started appearing in *Siluett*. Despite the parallel supplements of *Töö ja Teenistusrõivad* offering dungarees, elegant and lady-like cuts were characteristic of the regular editions of *Siluett*.

As the economy slowly started developing in the 1960, it raised the standard of living and general wellbeing. *Siluett*, which had offered modest tones and straight cuts so far, turned more feminine as purchasing power rose and consumer goods became more available. Women became more fashion conscious; they preferred to wear perfectly put together outfits on the street and emphasise their waists with eye-catching belts. Women started to add personal details and bold jewellery to their daily clothing. The first western influences to women's fashion were scarves and shawls.

The end of the Thaw and the Era of Stagnation did not have a noticeable impact on the feminine fashion of *Siluet*. The more glamorous feminine style was still prominent in the street fashion to which western elements were added when possible. Work clothing underwent a more drastic change. Old-fashioned women's dungarees were replaced with more feminine costumes. The professional clothing of the fashionable working woman was a mix of elements from former workwear and new and bold western fashions.

When analysing the fashions in *Siluet* in the 1970s, it cannot be described as one specific fashion but a style that developed according to the example of the western fashion system. The fashion advice in the columns of *Siluet* became more bold and specific. More than before it addressed women and girls as separate audiences when introducing different styles.

The opposition between the mini fashion and the more traditional cuts were characteristic of the 1970s women's fashion. The youthful fashion became freer, enthusiastically promoting pantsuits and a sportier style. The classical cuts had very minimal demands on fashion, valuing femininity and an affordable price. Women had to subconsciously pick between two opposite and competing fashions.

When studying fashion in Soviet Estonia, the prologue to the development of a local fashion should be kept in mind. Fashion was strongly connected to the image of the woman in the society and was mostly about functionality and conformity. The fashion of Soviet Estonia reflected the equality-oriented clothing manufacture policy and a strong dependence on the state. In the second half of the 1970s an increasing lack of goods – or deficit – started. In addition to changes in the visual appearance of *Siluet* there were also structural changes in the magazine. There were minimal demands to fashion – classical cuts and neutral shades were preferred. People modified existing clothing that had gone out of fashion or re sewing things altogether. The suggestions in *Siluet* during the time when lack of goods was at its worse were the complete antithesis of the ones during the Thaw era.

To sum up, it could be said that the source materials used were sufficient to fulfil the purpose of the study. As a result of the study, on the basis of the sources the author was able to map the bigger changes in women's fashion and their connection to the lack of goods in the society. In addition, it became evident to what extent the fashion trends portrayed in *Siluet* were influenced by western fashion system.

It could be said that during the 20 years that were studied, Siluett offered a feminine and high-class fashion that was a unique symbiosis of the fashion trends that dominated the world and the deficit in the Soviet society. The aim of the editorial board of Siluett was not to copy the Western fashion but to add its elements to classical and traditional fashion.

Several wide studies could be carried out on the basis of the fashion magazine Siluett because during the time the magazine was published there were a lot of changes to the internal and external politics. It is possible to study the whole fashion line in Siluett, adding also men's fashion to the study. Burda, the other fashion magazine with patterns that was popular in Soviet Estonia, is also worth analysing. In addition to the fashion in Siluett, the differences and similarities between the two magazines could be studied.

Lisad

Lisa 1.

1958. aastal ilmuma hakanud moeajakirja Siluett esimene number¹²⁰.

---

¹²⁰ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/siluett2> (20.04.2018).

Lisa 2.

Põnevaid võimlemisharjutusi istudes töötavale naisele 1968/1969 talvise numbris.¹²¹

¹²¹ Foto: Kaari Koch

Lisa 3.

Silueti lisaväljaanne töö- ja teenistusrõivad.¹²²

¹²² <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/siluett2> (20.04.2018).

Lisa 4.

Ajakirja Siluett Väklöige. Talv 1967/1968.¹²³

¹²³ Foto: Kaari Koch

Lisa 5.

Populaarseks muutusid rahvuslike motiividega pidulikud komplektid. Silueti toimetus paigutas rahvariiete ainesel valminud rõivakomplektid rubriiki „Õhtud kamina ees“. Väidetavalt viivad need pidulikud komplektid lugeja mõttele „talvele, suusalaagritele ja hubastele kaminaõhtutele“¹²⁴.

---

¹²⁴ Siluett, 1968 (nr 4), lk 40. Foto: Kaari Koch

Lisa 6.

Silueti 1972. aasta suvenumber üllatas lugejaid kahe täispikkuses mannekeeniga.¹²⁵

¹²⁵ http://vanaraamat.ee/Siluett_1972_1_1972_45984-16.htm (04.05.2018).

Lisa 7.

Silueti 1971. aasta talvise numbri mantlid. Domineerivad lihtsad tegumoed ning tagasihoidlikud toonid.¹²⁶

¹²⁶ <http://blog.erm.ee/?p=6825> (24.04.2018).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kaari Koch (sünnikuupäev: 13.04.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

bakalaureusetöö „Eesti NSV naistemood 1958.–1978. aasta ajakirja Siluett näitel“,

mille juhendaja on **dots. Olaf Mertelsmann,**

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega

isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 28.05.2018